

Gospodarskim in socialnim razmeram primerna reforma zakonov, tičoča se vprašanja češkega rokodelstva, naj bi rokodelskim izdelkom eksistenco poleg tovarniških izdelkov. Poprej pa se moralo rokodelstvo samo povspeti na višjo stopinjo. Poskrbelo naj bi se za temeljito tehnično in trgovsko naobrazbo rokodelcev, in uredilo vprašanje rokodelskih pomočnikov. Organizovalo naj bi se in podpiralo zasebna rokodelska društva in oskrbelo rokodelcem lažjega in cenejšega kredita.

Češka ljudska stranka zahteva tudi reformo obrtnih uradov, pri katerih naj bi odločali i zastopniki obrtnikov, dalje reformo delniških zakonov. Oledčila naj bi ustanovitev delniške družbe, a pri tem poostrila odgovornost njenih zakladateljev.

Trgovinske pogodbe s tujimi državami naj se ozirajo pred vsem na gospodarske koristi države. Sploh naj ima vsa naša vnanja politika v prvi vrsti gospodarski značaj.

Colnina naj se periodično revidira in tudi popravi, če izpremenjene gospodarske razmere tako zahtevajo.

Število konzulatov naj se pomnoži a oskrbi zosebami, katere poznajo domače trgovske in gospodarske razmere. Poskrbi naj se tudi za ustanovitev domačih agencij v vnanjih tržiščih in pristaniščih.

Volilni red trgovskih zbornic naj se zdemokratizuje v varstvo narodnih manjšin, ali pa naj se zbornice razdele po narodnosti, če zahtevajo to gospodarske koristi in želja prebivalstva.

III. Komunikacijska sredstva naj se spopolne in uredi tako, da odgovarjajo resničnim gospodarskim potrebam, a ne podpirajo z umetnimi voznimi redi centralizacijo na škodo posameznim deželam.

Kolikor mogoče hitro naj se izvrši kanalizacija Vltave in Hebe in poskrbi naj se tudi za vodno zvezo Donave, Vltave in Labe.

Poskrbi naj se dalje za boljšo železnično zvezo z Moravo, Šlezko in Galicijo, kakor za zvezo z Dalmacijo, Bosno in Hercegovino in za druge zveze s Trstom.

Privatne železnice naj se podržavijo.

Češka ljudska stranka se hoče brigati tudi za reformo železnične tarife in za tehnično izboljšanje železnic. Skrbela bo tudi, da se bolj praktično organizuje prevažanje po morju, in da se povzdignejo poleg tržaškega tudi dalmatinska pristanišča.

IV. V delavskem vprašanju treba v prvi vrsti urediti razmerje med delavcem in delodajalcem, kateri izkorišča delavske moči. Ni smeti ovirati, da bi si delavstvo i samo opomoglo na podlagi koalicijske svobode, a nič manjša potreba je tudi, da se ono razmerje uredi potom zakona. Pred vsem treba skrajšati delavni čas, a to ne samo v tovarniški obrti, marveč v vseh strokah izdelovanja sploh.

Pomanjkljiva naprava dolžnega zavarovanja delavstva morala bi se spopolniti in razširiti na vse delavske vrste.

Javna uprava naj bi organizovala in vodila posredovanje za delo.

Poselsko vprašanje naj se posebnim zakonom uredi; sploh naj bi bili i posli in kmetski delavci deležni vseh tistih ugodnostij, katere dosežejo obrtnijski delavci.

Slednjič treba tudi posebno skrb obračati na dobro naobrazbo, smerujočo za povzdigo omike in gmotnega stanja najširših delavskih vrst.

V. Vprašanje ubožcev je tudi del celega socialnega vprašanja, katero ima svoj izvir v sedanjih pogubnih razmerah. Odpomoči bi se dalo vsaj deloma na pr. z organizovanim zavarovanjem delavstva. Pomagati bi mogla dalje po eni strani javna uprava, katera naj bi skrbela za ubožce, po drugi strani pa zasebna dobrotelost, katera ima vedno izpolnjevati veliko nalogo družbenega altruizma.

VI. V finančni politiki naj se gleda pred vsem na to, da postane državna uprava kolikor mogoče cenejša in priprostejša, da se omejijo izdatki za nepotrebne institucije in one svrhe, katere služijo v glavnem neproduktivnim in neprezentanim namenom.

V finančni politiki naj sploh ne odločuje toliko fiskalno ampak socialnopolitično stališče; edino to stališče bi moglo kolikor toliko ublažiti ona nasprotja, povzročena po različnem imetju posameznih slojev. Pogoji k temu cilju bi bila pred vsem temeljita davčna in pristojbinska reforma. (Direktni davki na pr. bi se morali v večji meri pobirati od dohodkov imetja ko od dohodkov dela). Tudi v colninski politiki naj odloča narodnogospodarski moment; komunikacijska, trgovska in druga taka podjetja naj vodi javna uprava. Le izvenredne potrebe naj se krijejo z javnimi posojili; loterijska posojila in izdaja papirnatega denarja naj sploh izgine.

VII. Veliki pomen v gospodarski politiki pripisuje češka ljudska stranka javnim organizmom (državi, deželi, občini, javni korporaciji).

Noče s tem sicer zavirati zasebnih podjetij ali pa slabiti samopomoči, vendar želi, da bi prišla ona podjetja pod javno upravo oziroma javno nadzorstvo, pri katerih ne zadostuje več zasebna podjetnost, ali pa kjer je ta podjetnost na škodo kakemu ljudskemu sloju. Podržavila naj bi se na pr. rudokopska, bankovna in spedijska podjetja. Volilni red do teh javnih organizmov bi se moral potem seveda primerno reformovati.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Na političnem obnebu se vidijo pojavi, ki kažejo, da se nekaj pripravlja glede uredbe našega notranjepolitičnega položaja. Na katero pot krene notranja politika, je seve še do cela nejasno. Odprta so jej pač vsa, ali da bi se sploh še mogla dobiti pot, ki bi podila iz sedanjega labirinta in mogla oživetiti sedanji parlament, to je jako dvomljivo. A prav to pot išče ministrski predsednik. Zadnje dni je ministrski predsednik imel obširna posvetovanja z različnimi političnimi voditelji. Posvetoval se je s Kramarjem, z Žačkom, s Heroldom, s Fořtom in s Kaizlom, posvetoval se je s Chlumeckim, in celo slovenski poslanec Berks je bil po-

klican k ministrskemu predsedniku in vprašan za mnenje slovenskih in hrvatskih poslancev glede spremembe načrta jezikovnega zakona za Češko in Moravsko. Po teh posvetovanjih je potoval dr. Körber v Ischl in bil tam sprejet pri cesarju. Namen teh avdijenc je bil, da je ministrski predsednik poročal cesarju o položaju sploh in mu predložil svoje načrte glede poskusa, da se napravi v parlamentu zopet red. V čem obstoje Körberjevi nasveti je seveda še tajno, zatrjuje se pa, da je Körber predložil cesarju več načrtov, in za kate-rega se cesar odloži, tisti se izvrši. Ker želi cesar, da bi se doseglo mej Čehi in Nemci porazumljenje, je jako dvomljivo, da bi se odločil za kak tak načrt ki bi mogel naleteti na poseben odpor. Po zadnjih poročilih sodeč, je cesar pooblastil Körberja, da se začne novič pogajati s posameznimi strankami. To pa se zgodi na ta način, da te pravne konference ne bodo več skupne, nego, da se bodo vršile posebej z zaupniki vsake prizadetih strank

Nova večina ali stara večina. — Ničesar ne kaže nemške vladoželjnosti tako dobro, kakor silni hrup, ki ga je zagnalo nemško časopisje zadnje dni, ko se je pojavila možnost, da se zopet ustanovi razpadla desnica. Nemci kar groze z obstrukcijo, ako se ustanovi zopet desnica. Vzlic temu ni izključeno, da se desnica zopet oživi. Odvisno je to samo od Čehov. Nemška katoliška stranka in Poljaki so se že izrekli, da pristopijo zopet desnici, ako opuste Čehi radikalno politiko.

Vojna na Kitajskem. — Kakor prihajajo poročila preko raznih evropskih mest iz Kitajskega, tako jih moramo beležiti tudi mi, da jih izvedo naši čitatelji. Da so ta poročila nemalokrat neresnična, ni nič čudnega, ako se pomisli, kaka zmešnjava vlada zdaj na Kitajskem, in kako poročevalci največkrat sami prav ne znajo kako bi poročali. Nemalokrat igra pri vsem tudi precejšno ulogo hudomušnost kitajskih ali tudi drugih diplomatov, ki kakorkoli izkoriščajo nevarni položaj ali hočejo sploh norce briti iz široke javnosti. Tako se na pr. poroča zdaj, da so v Pekinu venderle pomorjeni vsi tujei, kar se je zgodilo 6. in 7. t. m. Pred nekaterimi dnevi pa se je čulo, da so vsi tujei pri življenju, ter da se ni zgodilo nikomur nič žalega. To poročilo pa je poslal v svet brzojavni ravnatelj pekinški, Šeng, ker je nalašč hotel pomiriti tuje države, da bi imeli kitajski vstaši časa pripraviti se na večjo vojno. Dne 6. t. m. sta stali samo še dve poslaništvi, princ Tuan pa je udrl vanje in pomoril vse tujce razun dveh, ki sta ušla. Guverner iz Šantunga brzojavlja, da so boksarji in vojaki bombardirali poslaništva, predno so jih naskočili. Bok-sarji dobivajo vedno novih močij. Zdaj so pristopili k njim tudi nosilci nosilnic in vozniki, katerih je na Kitajskem 12 milijonov. Poslednji so razsrjeni na tujce, ker jim delajo železnice škodo pri njih poslu. V Šanghaju vré. Poroča se tudi, da se revolucija razširja že po srednji in južni Kitajski. Celo blizu Šanghaja stoje že kitajski vojaki in se pripravljajo na boj. Čez 10.000 tujih družin je že zbežalo iz pokrajine. Kitajske čete so v splošnem dobro oborožene in prizadevajo mednarodnim armadam velikih težkoč. Zlasti pa je to tem lože, ker kakor se poroča, vlada mej velevlastni nesoglasje. Kitajci so zavzeli dirkališče v Tientsinu in nastavili ondi na dveh krajih po 6 topov, s katerimi streljajo v mejnarodno armado. Po reki je voznja postala nemogoča, ker so Kitajci napravili nad Tientsinom stransko strugo, po kateri se večji del vode odtaka. Tudi večji del železniške proge je v kitajskih rokah. Ali vzlic temu se je združeni inozemski armadi posrečilo po dvanajseti luti bitki zavzeti Tientsin. Kitajci, dasi so se vrlo držali, so bili popolnoma poraženi in so inozemske čete zasedle mesto. V zadevi gibanja mejnarodnih čet je znamenito zlasti to, da je ruski car baje dovolil Nemčiji, da se posluži za prevažanje svojih čet na Kitajsko sibirsko železnice. Ako bi bilo to res — o čemur pa se da dvomiti — bi značilo, da se nahaja mej Nemčijo, Rusijo in Francijo poseben

dogovor glede na akcijo v Kini — Vožnja iz Moskve do Vladivostoka po sibirski železnici traja tri in pol tedne, a po morju rabijo na Kitajsko celih osem tednov. Za zdaj pojdejo nemške čete čez Genovo.

Vojna v južni Afriki. — Kakor se čuje, so se razmere na transvaalskem bojišču zopet zasukale na slabše za angleške čete. Buri so jim prizadeli zopet izdatnih izgub. Maršal Roberts brzojavil je 12. t. m. v London, da se je Burom posrečilo polastiti se Nitralsneka kraja, ki leži 18 milj zahodno od Pretorije ob železnici, ki vodi v Rustenburg. Buri so napadli desno krilo Robertsove armade, obstoječe iz švadronev Škotov in oddelka Lincolnshireskega polka. Boj je trajal od zore do mraka, naposled so se Angleži morali udati. Buri so zajeli dva topa in eden del posadke, kakih 90 vojakov. Isti dan so napadli Buri v nekem gozdu pri Derdeportu predstraže Robertsove. Ker so imeli Angleži v tmini gozda Bure za angleške vojake, so jim Buri prišli prav do živnega in jim prizadejali tolikih izgub, da si Roberts ne upa o njih natančno poročati. Buri so si izvolili zdaj posebno taktiko vojevanja, oni hočejo namreč Angleže zmamiti s križskoki, tako namreč, da napadajo zdaj tu, zdaj tam in tako zmešajo sled angležkim vojskovodjem. V kratkem času desetih dni početkom tega meseca so napadli Buri Angleže na več nego 12 krajih in varajo na ta način Angleže o moči svojih čet. Na dan gori omenjene velike izgube Angležev so lovili kar trije angležki generali burskega vojskovodjo Deweta, vender se jim ni posrečilo, ga pregnati iz njegovih postojank. Maršal Roberts se baje nahaja v tolikih skrbeh za svoje pridobitve, da namerava preložiti svoj glavni tabor iz Pretorije v Bloemfontein t. j. iz Transvaala nazaj v Oranje. Burski general Botha pa stoji z svojimi 12.000 možmi še vedno dobro ohranjen v bližini Pretorije. Tako stoje stvari zljaj v Afriki. Angleži nikakor ne morejo še hvaliti dneva pred večerom.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

(Konec.)

Toda okno, vrata in drugi stavbeni predmeti sami na sebi niso porabni in mizar jih je z ozirom na svoj obrt izvršil takrat popolnoma, kadar jih je dovršil v vseh lesnih delih. Mizar prevzame pri stavbi lesna dela, ključavničar pa železna. Po mnenju odsekovem je torej mizar upravičen nabijati železje na samo ob sebi porabne predmete, kakor je hišna oprava, ne pa na stavbene predmete, za kar je pa upravičen ključavničar in to tembolj, ker je treba včasih tako železje prenarediti ali celo prekovati, kar gotovo ne more biti delo mizarjev.

To mnenje more odsek podpreti tudi z mnogimi odločbami namestništev in drugih zbornic. Tako pravi odločba gorenjeavstrijskega namestništva z dne 28. junija l. 1888 št. 8172: mizarji so sicer upravičeni, na pohišju, ki je izdelajo, ne pa tudi na vratih pri stavbah namestiti ključavnic, zatik (Schliese) in okovov; prvi odstavek § 37. obrtnega reda je navesti le na prvo imenovane predmete, ne pa tudi na vrata, ker so vrata le del stavbe in se jih torej ne more smatrati za samostojen izdelek mizarjev.